

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ТРАНСАКЦІЙНИМИ ВИТРАТАМИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

*Басалай А. Д., магістрант, V курс, гр. ОАМ- 25, факультет обліку і фінансів,
Науковий керівник: Замула І.В., д.е.н., проф., завідувач кафедри бухгалтерського обліку та аналізу
за видами економічної діяльності,
Житомирський державний технологічний університет*

Аграрний сектор економіки останнього століття традиційно орієнтувався на розвиток енергоємних і ресурсоспоживаючих технологій. Прагнення взяти від природи якомога більше і в найкоротші строки призвело до величезного дисбалансу в системі “суспільство-екологія”. Для того щоб оцінити з максимальним ступенем достовірності причини кризової екологічної ситуації на конкретному агроному підприємстві, необхідна більш глибоке вивчення господарської діяльності та більш розширена класифікація ознак та причин даної ситуації. Зокрема для його відновлення необхідні витрати, зокрема частина таких витрат є трансакційними, тому є актуальним дослідження організації та методики їх обліку. На сьогодні управління витратами в аграрних підприємствах традиційно здійснюється у розрізі за окремими їх категоріями: витрати, які входять у собівартість, загальновиробничі, загальногосподарські, на збут, надзвичайні витрати тощо. Управління трансакційними витратами має організовуватися виходячи з різноманіття їх видів. Так, О. В. Шумакова пропонує виділити наступні класифікаційні групи трансакційних витрат, що дозволяють врахувати специфіку сільськогосподарського виробництва: внутрішньо- виробничі, які представляють собою витрати, безпосередньо пов’язані з просуванням товарів на ринку власними підрозділами господарюючого суб’єкта; зовнішні, які включають витрати, зумовлені покупкою послуг сторонніх організацій, що сприяють просуванню товарів на ринку; у формі недоотриманої вигоди: витрати виникають, коли відбуваються втрати сільськогосподарськими підприємствами частини виручки в результаті розбіжностей якісних показників товару, що продається, реалізації продукції в терміни і за цінами на шкоду власній вигоді, а також втрати фізичного обсягу продукції в процесі реалізації. Узагальнюючи підходи до класифікації трансакційних витрат, необхідно відзначити відсутність однакового підходу і наявність широкого кола класифікаційних ознак, що використовуються різними авторами. У той же час ми вважаємо найбільш прийнятною для умов сільського господарства класифікацію, запропоновану О. В. Шумаковою, оскільки вона може бути основою для кількісної оцінки величини трансакційних витрат у галузі.

У цілому система регулювання трансакційних витрат в аграрному секторі повинна містити виявлення проблем, аналіз, планування та вплив на величину витрат у трансакціях. Ефективність управління витратами залежить від якості робіт, що виконуються на основних стадіях управління: на стадії планування, обліку, контролю й регулювання. У плануванні і бухгалтерському обліку на сільськогосподарському підприємстві трансакційні витрати не виділяються і не враховуються окремо, але їх деякі види обліковуються на синтетичних рахунках бухгалтерського обліку, таких як «Адміністративні витрати», «Витрати на збут» та інші. До даного виду трансакційних витрат належать: - загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати); - витрати на службові відрядження та утримання апарату управління підприємством, іншого загальногосподарського персоналу; - витрати на утримання необоротних активів загальногосподарського використання, винагороди за професійні послуги (юридичні, аудиторські, послуги щодо оцінки майна); - витрати на зв’язок (поштові, телеграфні, телефонні, факс); - витрати на врегулювання спорів у судових органах; - інші витрати. Однак трансакційні витрати, що враховуються на синтетичних рахунках бухгалтерського обліку, складають лише незначну частину від загального обсягу трансакційних витрат підприємства. У методології статистичного обліку в нашій країні під трансакційними витратами на охорону навколишнього природного середовища маються на увазі всі витрати підприємства з охорони довкілля та раціонального природокористування, що здійснюються за рахунок власних чи позикових коштів підприємства або коштів державного бюджету. Сюди належать такі витрати: з утримання та експлуатації основних фондів природоохоронного призначення; на заходи зі збереження та відновлення якості навколишнього природного середовища, порушеного внаслідок виробничої діяльності; на заходи щодо зниження шкідливого впливу виробничої діяльності на довкілля; зі складання і транспортування відходів виробництва до місць їх зберігання та подальшого використання, ліквідації та переробки; з утилізації на підприємстві зібраних відходів та деяких компонентів з їх складу; на організацію контролю за викидами (скидами) відходів виробництва і їх використання в навколишньому природному середовищі та за якісним станом природних сфер; на науково-дослідні роботи та роботи з екологічної освіти кадрів Розробка системи регулювання трансакційних витрат неможлива без урахування особливостей агропромислового комплексу та впливу державного регулювання на взаємовідносини між суб’єктами.

Отже, управління трансакційними витратами має важливе значення для підвищення конкурентоспроможності окремих господарюючих суб'єктів і для підвищення рівня розвитку економіки загалом. На наш погляд, таке управління повинне реалізуватися у вигляді трьох взаємопов'язаних складових: наукового забезпечення, державного регулювання та управління на рівні підприємств.